

Vetenskapsrådet positivt till terapeutisk kloning

Terapeutisk kloning av humana celler kan vara etiskt godtagbart. Det anser Vetenskapsrådet som nu presenterat sina etiska riktlinjer för svensk stamcells forskning.

Endast två ledamöter, en teolog och en jurist i Ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap, har i enskilda yttranden ställt sig negativa till riktlinjerna.

II Vetenskapsrådets beslut om etiska riktlinjer för de tio lokala etikkommittéerna, då dessa ska pröva forskningsprojekt som involverar humana stamceller, sträcker sig längre än de förslag till riktlinjer som tagits fram av Arbetsgruppen för medicinsk etik inom Ämnesrådet för medicin och som presenterades för några månader sedan.

Dessa förslag har inte reviderats inför Vetenskapsrådets beslut, och i dessa står bland annat att »skapande av embryon genom kärnöverföring anses inte etiskt godtagbart i rådande kunskaps- och rättsläge«.

Rättsläget har inte förändrats. Därför ställer Vetenskapsrådet upp en rad villkor för att terapeutisk kloning ska kunna godkännas. Bland annat måste det i lag förbjudas att i en kvinnas livmoder inplantera embryon som skapats genom kärnöverföring, att frågan om äggdonation måste lösas på ett etiskt godtagbart sätt samt att Sverige begär ett undantag från Europarådets konvention om mänskliga rättigheter och biomedicin.

Vill ge forskare bättre villkor

Kunskapsläget har dock förändrats. Det menar i alla fall huvudsekreteraren i Ämnesrådet för medicin, Harriet Wallberg-Henriksson.

– Vi bedömer forskningsläget annorlunda än vad Arbetsgruppen för medicinsk etik gjorde. Vi vill ge svenska forskare samma möjligheter som forskare i England, där terapeutisk kloning är tillåtet, och ändrar därför ett försiktigt »nej« från Arbetsgruppen för medicinsk etik till ett försiktigt »ja«, säger Harriet Wallberg-Henriksson.

Det förändrade forskningsläget, som Harriet Wallberg-Henriksson hänvisar till, syftar inte minst på redan lyckade försök av det amerikanska företaget Advanced Cell Technology att ersätta cellkärnan i en human äggcell med en somatisk cellkärna. Cellen började sedan

Vetenskapsrådet anser nu att kunskapsläget nått så långt att terapeutisk kloning av humana celler kan vara etiskt godtagbart. En rad villkor måste dock först uppfyllas, bland annat i form av nya lagar.

delas sig men dog då cellklumpen bestod av endast 6 celler.

Myndighet ger licens för forskning

En ytterligare förutsättning för att terapeutisk kloning ska tillåtas är, enligt Vetenskapsrådets beslut, att en statlig myndighet ger licens till och får ett tillsynsansvar över de laboratorier som vill bedriva sådan forskning.

– Den naturliga lösningen är att Socialstyrelsen eller Vetenskapsrådet får detta myndighetsansvar. När myndigheten sedan prövar en licensansökan ska faktorer som kompetens, utrustning och liknande vara avgörande. Huruvida även privat verksamhet ska falla under detta myndighetsansvar måste regeringen avgöra, säger Harriet Wallberg-Henriksson.

Vetenskapsrådet tar entydigt avstånd från en kommersialisering av stamceller och embryon. Redan idag är det förbjudet att förmedla humanbiologiskt material (från levande eller avlidna människor samt vävnad från aborterade foster) i enlighet med bestämmelserna i Transplantationslagen. Den lagen tillkom dock innan forskningen med stamceller inleddes, och det är oklart om lagen skulle hindra kommersialisering av embryon och stamceller, menar Vetenskapsrådet, som därför vill att regeringen utarbetar ett lagförslag som förbjuder detta.

Det finns inte heller anledning att tillåta forskare att skapa embryon enbart för forskningsändamål, för att på så sätt

få fram embryonala stamceller. Vetenskapsrådet anser att man bör använda den minst invasiva metoden, och att använda embryon som blivit över efter IVF-behandling är en mindre invasiv metod.

Däremot menar rådet att risken för en instrumentalisering av synen på människan inte är större vid ett sådant förfarande än vid exempelvis organ donationer.

Äggdonation föreslås bli tillåten

Skulle regering och riksdag ställa sig bakom Vetenskapsrådets förslag till riktlinjer, och besluta om de nödvändiga lagar som Vetenskapsrådet anser måste finnas för att terapeutisk kloning ska kunna godkännas, uppstår nästa etiska fråga: hur ska forskarna skaffa de ägg som behövs?

Regeringen har nyligen lämnat ett lagförslag till lagrådet, som behandlar äggdonation till ofrivilligt barnlösa par. Enligt förslaget ska såväl ägg som spermie få komma från en utomstående givare, och själva provrörsbefruktningen måste ske vid ett universitetssjukhus.

Men även om förslaget om äggdonation går igenom innebär det inte att det blir tillåtet att donera ägg till forskning. Frågan är från vem, och under vilka omständigheter, äggdonation för forskningsändamål ska vara tillåten.

– Vi anser exempelvis inte att det är etiskt försvarbart att ett barnlöst par som genomgår IVF-behandling tillfrågas om att även donera ägg till forskning. Men ännu har vi inte tagit tag i denna fråga ordentligt, säger Harriet Wallberg-Henriksson.

Förslag om etisk granskning

Ytterligare en olöst fråga är de etiska riktlinjernas ställning. För närvarande är det frivilligt att följa dessa etiska riktlinjer. I praktiken är prövningen i en lokal etisk kommitté dock ofrånkomlig om forskargruppen vill erhålla statlig forskningsfinansiering samt kunna publicera forskningsresultaten. Men den etiska granskningen är inte lagstadgad.

– Det ligger ett förslag till författningreglerad etisk granskning som ännu inte är taget i riksdagen. Vår förhoppning är att det snart görs och att den kan börja gälla från mitten av år 2002, säger Harriet Wallberg-Henriksson.

Peter Örn